

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้อย่างชัดเจน ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน คู่ครองสิทธิ สร้างความเสมอภาค ให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงไม่น้อยกว่าสิบสองปีและให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา ทั้งนี้รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2545 : 42) ซึ่งได้ระบุแนวทางการพัฒนาด้านการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปรับปรุงการจัด หลักสูตรให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น สามารถปรับให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น สนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันทางศาสนามี บทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพและความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นับเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สาระสำคัญคือมุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษา และให้มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ ในด้านหลักสูตรจัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระ

ของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ตลอดจนด้านกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพและให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในส่วนนโยบายของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 เกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษา ได้มุ่งปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย รักงานและทำงานเป็น และเร่งจัดให้มีระบบและโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั้งปวงอย่างแท้จริง นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 6 ตอนที่ 144 2542 : 13) กำหนดไว้ว่าให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นการบอกถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนโดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยเหตุผลที่ว่าแต่ละบุคคลมีความพร้อม สภาพครอบครัวและประสบการณ์ของชีวิตที่แตกต่างกันแต่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ

อนึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขึ้นเองโดยให้สถานศึกษาจัดทำในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแบ่งเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนให้การพัฒนา คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินการจัด

ทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา และจัดสาระการเรียนรู้ขึ้นใช้เอง ในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 (กระทรวงศึกษาธิการ 2543 : 4) กำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของคณะกรรมการให้เป็นผู้ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นพร้อมทั้งเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการของโรงเรียนด้วย

ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ รก 1166 / 2544 กำหนดเงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ 2544) โดยให้เริ่มใช้ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 และให้เริ่มใช้ในโรงเรียนที่เหลือในปีการศึกษา 2546 และให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียนในปีการศึกษา 2548 เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สถานศึกษาจึงมีภารกิจในการสร้างกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีภารกิจสำคัญประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 7 ภารกิจ (กรมวิชาการ 2544 : 5 – 7) คือ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตร การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล สรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา และปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งในส่วนการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเป็นการดำเนินการใน 3 ภารกิจคือ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตร และการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นถ้าในระดับโรงเรียนได้เร่งรัดการเตรียมการของตนและมีเป้าหมายในการดำเนินการที่ชัดเจนก็น่าเชื่อถือได้ว่ามาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะดีขึ้น

การดำเนินการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา มีความสำคัญมากดังกล่าวแล้ว แต่โรงเรียนทั่วไปก็ยังมิได้เตรียมความพร้อมอย่างดีเท่าที่ควรยังมีปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขและปรับปรุง เพื่อพัฒนาและเตรียมการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการดำรงชีวิตและสังคมในปัจจุบันให้ทุกฝ่ายเข้าใจภารกิจและมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา และเพื่อให้ก้าวทันสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอนาคต การเตรียมความพร้อมที่สมบูรณ์ครบถ้วนตามกระบวนการและการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมย่อมนำไปสู่การใช้หลักสูตรอย่างมี

ประสิทธิภาพแต่ในทางตรงกันข้ามการเตรียมความพร้อมที่ไม่เป็นไปตามกระบวนการก็ย่อมส่งผลในทางลบต่อการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างมากด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช หากทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้แล้วจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ จะนำไปใช้ในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนอาจเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับกรมสามัญศึกษาที่จะนำไปประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุน ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาให้มีความพร้อมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความเห็นของกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้บริหาร
2. เพื่อเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความเห็นของกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้บริหาร

สมมติฐานของการวิจัย

การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความเห็นของกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้บริหารแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชที่กำลังเตรียมการและจะใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในปีการศึกษา 2546 จำนวน 59 โรงเรียนประกอบด้วยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 708 คน ครูผู้สอนจำนวน 2,127 คน และผู้บริหารจำนวน 118 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,953 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จะใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในปีการศึกษา 2546 ยกเว้นโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษา จำนวน 59 โรงเรียนซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณตามสูตรของยามานะ (มลิวัลย์ สมศักดิ์ 2543 : 90 ; อ้างอิงมาจาก Yamane 1973 : 725) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 401 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพบุคลากรประกอบด้วยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนและผู้บริหาร

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาประกอบการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาและการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนรวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสูการปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข โดยโรงเรียนเป็นผู้จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา หมายถึง การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินการด้านการสร้างความตระหนักแก่บุคลากรของสถานศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการ และอนุกรรมการด้านหลักสูตรของสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ การดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร การดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา การดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร การดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา ประกอบด้วย การจัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา การจัดให้ผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นต่อร่างหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดให้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของร่างหลักสูตรของสถานศึกษา การเสนอร่างหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบ

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร การวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ที่ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่กำลังเตรียมการและจะใช้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2546

ครูผู้สอน หมายถึง หัวหน้าหมวดวิชา หรือครูผู้สอนที่ทำหน้าที่สอน หรือช่วยสอน หรือครูอัตราจ้างของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราชที่กำลังเตรียมการและจะใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในปีการศึกษา 2546

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับคัดเลือกของสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่และส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ตามระเบียบว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราชที่กำลังเตรียมการและจะใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2546

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ได้ข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อปรับปรุงการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับกรมสามัญศึกษา นำไปประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุนส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ